

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 124/2010-41

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 26. augusta 2010 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a zo sudcu Ladislava Orosza o sťažnosti JUDr. I. K., B., zastúpeného advokátom PhDr. Mgr. P. R., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Nc 24/2009 z 25. septembra 2009, za účasti Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, takto

r o z h o d o l :

Základné právo JUDr. I. K. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd

uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Nc 24/2009 z 25. septembra 2009 porušené neboli.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 5. februára 2010 doručená sťažnosť JUDr. I. K., B. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom PhDr. Mgr. P. R., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 5 Nc 24/2009 z 25. septembra 2009.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti okrem iného uviedol:

«A.

V konaní vedenom Krajským súdom v Banskej Bystrici pod sp. zn. 14 Co 52/2009 v Banskej Bystrici v právnej veci žalobcov JUDr. I. Č. a mňa proti žalovaným 1/ Mgr. I. B., B., 2/ V., s. r. o., B., 3/P. V., S., 4/ JUDr. A. M., V. (ďalej len „Žalovaný 4/“) o ochranu osobnosti som 10. 9. 2009 uplatnil námietku zaujatosti v súlade s ustanovením § 14 a nasl. zákona č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej v texte len „Občiansky súdny poriadok“) voči sudcom Krajského súdu v Banskej Bystrici, ktorí majú prejednať a rozhodnúť uvedenú právnu vec, a to voči predsedníčke senátu 14 Co Krajského súdu v Banskej Bystrici JUDr. M. P. a voči sudcom senátu 14 Co Krajského súdu v Banskej Bystrici JUDr. P. P. a Mgr. E. N., pričom som zároveň navrhol, aby boli uvedení sudcovia vylúčení z prejednávania a rozhodovania uvedenej právnej veci.

Vyššie označení sudcovia Krajského súdu v Banskej Bystrici boli v čase uplatnenia vyššie uvedenej námietky zaujatosti a aj v súčasnosti naďalej sú podľa môjho názoru vylúčení z prejednávania a rozhodnutia veci vedenej Krajským súdom v Banskej Bystrici pod

sp. zn. 14 Co 52/2009, pretože so zreteľom na ich pomer k veci a/alebo k účastníkom možno mať legitímne a objektívne pochybnosti o ich nezaujatosti.

Dôvod pre uplatnenie vyššie uvedenej námietky zaujatosti spočíval v tom, že každý z vyššie označených sudcov Krajského súdu v Banskej Bystrici písomne uviedol, že sa cíti byť zaujatý, a to z dôvodu svojho vzťahu k Žalovanému 4... ktorého všetci vyššie označení sudcovia poznajú a sú s ním v kolegiálnom vzťahu.

B.

O vyššie uvedenej mojej námietke zaujatosti z 10. 9. 2009 rozhodol Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením sp. zn. 5 Nc 24/2009 z 25. 9. 2009 tak, že traja vyššie označení sudcovia... nie sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci vedenej Krajským súdom v Banskej Bystrici pod sp. zn. 14 Co 52/2009, a to z dôvodu uvedeného v uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Ndc 11/2009 z 30. 4. 2009 vydaného na základe žiadosti predsedu Krajského súdu v Banskej Bystrici o vylúčenie sudcov občianskoprávneho kolégia Krajského súdu v Banskej Bystrici z prejednávania a rozhodovania veci vedenej Krajským súdom v Banskej Bystrici pod sp. zn. 14 Co 52/2009 a o jej prikázanie inému súdu toho istého stupňa z dôvodu, že všetci sudcovia občianskoprávneho kolégia Krajského súdu v Banskej Bystrici okrem predsedníčky senátu JUDr. Z. N. sa cítia byť zaujatí a nie je možné zostaviť senát na rozhodnutie o odvolaní.

Dôvodom pre nevylúčenie troch vyššie označených sudcov Krajského súdu v Banskej Bystrici podľa uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Nc 24/2009 z 25. 9. 2009 je to, že „skutočnosť, že sudca sa zo svojich subjektívnych hľadísk „cíti zaujatý“, nezakladá bez ďalšieho dôvod pre jeho vylúčenie z prejednávania a rozhodovania veci, ak povaha okolností, z ktorých vyvodzuje možnosť vzniku pochybností o svojej nezaujatosti, nemôže z objektívneho hľadiska viesť k legitímnym pochybnostiam o nestrannosti súdneho rozhodovania.“

II.

... Tým, že Najvyšší súd Slovenskej republiky svojím uznesením sp. zn. 5 Nc 24/2009 z 25. 9. 2009 rozhodol o nevylúčení sudcov Krajského súdu v Banskej Bystrici, ktorí majú prejednať a rozhodnúť právnu vec vedenú Krajským súdom v Banskej Bystrici pod sp. zn. 14 Co 52/2009, a to predsedníčku senátu 14 Co Krajského súdu v Banskej Bystrici JUDr. M. P. a sudcov senátu 14 Co Krajského súdu v Banskej Bystrici JUDr. P. P. a Mgr.

E. N., ktorí sudcovia sú podľa môjho názoru (a aj svojich názorov) zaujatí, a teda vylúčení, mi bolo odňaté právo domáhať sa svojho práva zákonom ustanoveným postupom na nezávislom a nestrannom súde, a teda došlo k porušeniu môjho práva na prístup k súdu a môjho práva na spravodlivý proces (právo na ochranu nezávislým a nestranným súdom)...

Pojmovou zložkou základného práva domáhať sa svojho práva na nestrannom súde je nestrannosť sudcu. V slovenskom právnom poriadku vystupuje sudca v pozícii rozhodcu v sporoch medzi subjektmi práv a povinností. Aby táto činnosť mala vôbec zmysel, musí sudca zaujímať postavenie „nestranného tretieho“. Pod nestranným sudcom sa rozumie taká osoba, ktorá je nezávislá na prejednávanej veci, stranách sporu, ich právnych zástupcoch v tom zmysle, že je voči nim neutrálna, nemá predsudky sympatie ani antipatie, strany sú v jej očiach úplne rovné, žiadna z nich nemá apriórne žiadnu výhodu ani nevýhodu, prednosť, či nedostatok...

Existencia nestrannosti musí byť určená zo subjektívneho hľadiska, to znamená na základe osobného presvedčenia a správania konkrétneho sudcu v danej veci, a tiež podľa objektívneho hľadiska, teda zisťovaním, či sudca poskytoval dostatočné záruky, aby bola z tohto hľadiska vylúčená akákoľvek oprávnená pochybnosť (III. ÚS 16/00)...

C.

... Ako som už vyššie uviedol, nestrannosť sudcu má dve roviny... Subjektívna nestrannosť sudcu je postojom konkrétneho sudcu založeným na základe osobného presvedčenia tohto sudcu. Objektívna nestrannosť sudcu znamená zistenie, že sudca poskytuje dostatočnú záruku na vylúčenie akejkolvek legitímnej pochybnosti o svojej nezaujatosti.

Opakovane uvádzam, že vyššie uvedené ponímanie nestranného sudcu vychádza z ustálenej rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorej je požiadavka nestrannosti splnená iba v prípade existencie subjektívnej nestrannosti a súčasne aj objektívnej nestrannosti (Piersack v. Belgicko, De Cubber v. Belgicko, Daktaras v. Litva, Academy Traiding Ltd. a iní v. Grécko, Fey v. Rakúsko alebo Saraiva de Carvalho v. Portugalsko, Ferrantelli a Santangelo v. Taliansko, Kyprianou v. Cyprus).

Vyššie ponímanie nestrannosti súdu je aj súčasťou judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky (napríklad III. ÚS 24/2005, III. ÚS 110/07, II. ÚS 153/08, IV. ÚS

325/08 alebo III. ÚS 198/09), pričom v judikatúre ... možno dokonca nájsť aj výslovnú zmienku „o dvoch spôsoboch zaujatosti – subjektívnej a objektívnej“ (III. ÚS 79/08).

Tvrdím, že v prípade vyššie označených troch sudcov Krajského súdu v Banskej Bystrici nie je splnená ani požiadavka subjektívnej nestrannosti uvedených sudcov a ani požiadavka objektívnej nestrannosti uvedených sudcov.

D.

... Podľa vyššie uvedeného subjektívneho hľadiska nestrannosti sudcu nie sú sudcovia Krajského súdu v Banskej Bystrici... subjektívne nestranní, pretože majú osobnú zaujatosť prameniacu z kolegiálneho vzťahu k jednému z účastníkov tohto súdneho konania. Dôkazom o neexistencii subjektívnej nestrannosti každého z troch vyššie uvedených sudcov sú výslovné písomné vyjadrenia daných sudcov o ich osobnom vzťahu k Žalovanému 4/, t. j. k jednej z osôb predstavujúcich protistranu v konaní vedenom Krajským súdom v Banskej Bystrici pod sp. zn. 14 Co 52/2009.

E.

V súdnom konaní vedenom na Krajskom súde v Banskej Bystrici pod sp. zn. 14 Co 52/2009 sudcovia Krajského súdu... nie sú ani objektívne nestranní, pretože neposkytujú dostatočnú záruku na vylúčenie legitímnej pochybnosti o svojej nezaujatosti...

G.

Ďalej je vyššie uvedená skutočnosť, že daní sudcovia sa všetci jednotlivo považujú za zaujatých a súčasne majú rozhodovať v tomto súdnom konaní, v rozpore so zásadou akceptovanou judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorej „spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná“.

Tvrdím, že rozhodovanie vecí sudcami, ktorí sa cítia byť zaujatí a túto skutočnosť aj písomne vyhlásia, nie je poskytovaním starostlivosti a nemožno ani za poskytovanie spravodlivosti ani považovať, a už vôbec sa dané rozhodovanie nemôže javiť, že poskytuje (účastníkom konania) spravodlivosť.

Taktiež považujem za absolútne absurdnú možnosť, aby traja sudcovia, ktorí sami seba považujú za zaujatých v určitom súdnom konaní, sa po oboznámení sa s obsahom uznesenia nadriadeného súdu týkajúceho sa posúdenia ich vlastnej zaujatosti, prestali cítiť zaujatí, aby sa stali zrazu nestrannými, a aby prestali vnímať skutočnosti a dôvody, pre

ktoré sa pôvodne na základe vlastného vedomia a svedomia a pocitov a subjektívneho zhodnotenia vzťahu s jedným z účastníkov konania cítili byť zaujatí! ...»

Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd na základe uvedeného rozhodol takto:

„1. Základné právo JUDr. I. K... domáhať sa svojho práva na neustrannom súde podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Ndob 45/2005 zo 14. 6. 2005 porušené bolo (sťažovateľ v návrhu na petit označil nesprávnu sp. zn. namietaného rozhodnutia najvyššieho súdu, a to sp. zn. 4 Ndob 45/2005 zo 14. júna 2005. Z obsahu sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ namieta porušenie svojich práv uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 5 Nc 24/2009 z 25. septembra 2009, pozn.).

2. Zrušuje uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Nc 24/2009 z 25. 9. 2009 a vec vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie a rozhodnutie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný nahradiť trovy právneho zastúpenia JUDr. I. K... vo výške 303,31 €, a to do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu na účet advokáta PhDr. Mgr. P. R., B...“

Sťažovateľ 19. februára 2010 doručil ústavnému súdu fotokópie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 5 Nc 24/2009 z 25. septembra 2009 s vyznačením jeho právoplatnosti a vykonateľnosti (8. december 2009).

Ústavný súd predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľa na neverejnom zasadnutí senátu podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), a keďže nezistil dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde, uznesením č. k. IV. ÚS 124/2010-18 z 11. marca 2010 ju prijal na ďalšie konanie.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval 31. marca 2010 predsedu najvyššieho súdu, aby sa vyjadril k otázke vhodnosti ústneho pojednávania, ako aj k sťažnosti.

Predseda najvyššieho súdu vo svojom vyjadrení k sťažnosti zo 7. mája 2010 doručenom ústavnému súdu 13. mája 2010 okrem iného uviedol:

«... Najvyšší súd Slovenskej republiky sťažnosťou napadnutým uznesením rozhodol, že z pojednávania a rozhodovania veci vedenej na Krajskom súde v Banskej Bystrici pod sp. zn. 6 Co 64/2008 nie sú vylúčení sudcovia JUDr. M. P., JUDr. P. P. a Mgr. E. N.

Najvyšší súd Slovenskej republiky posudzoval opodstatnenosť námietky vnesenej účastníkom konania pred všeobecným súdom (žalobcom) z aspektu existenciu dôvodov, pre ktoré je namietaný sudca vylúčený z pojednávania veci. Vychádzal z toho, že sudcovia sú vylúčení z pojednávania a rozhodovania veci, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti (§ 14 ods. 1 O. s. p.). Pri interpretácii uvedeného ustanovenia sa riadil ústavným právom účastníka na pojednanie veci pred nestranným súdom a zásadami prijatými judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, prihliadol však súčasne aj na ďalšiu významnú ústavnú zásadu, že nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi. Z týchto aspektov k vylúčeniu sudcu z pojednávania a rozhodnutia pridelenej veci dochádza len výnimočne a iba zo závažných dôvodov, ktoré sudcovi bránia rozhodovať v súlade so zákonom, objektívne a nezaujato.

Sťažovateľ tvrdí, že pre vylúčenie namietaných sudcov neboli splnené zákonné podmienky, a preto bolo zasiahnuté do jeho základného práva na súdnu ochranu pred nezávislým a nestranným súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a do práva na pojednanie veci pred nestranným súdom podľa čl. 36 ods. 1 Ústavy.

Najvyšší súd Slovenskej republiky uskutočnil výklad ustanovení zákona o vylúčení sudcu ústavne konformným spôsobom a v súlade s doterajšou praxou, vychádzajúcej z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. Záver podľa ktorého skutočnosť, že sudca sa zo svojich subjektívnych hľadísk „cíti zaujatý“, nezakladá bez ďalšieho dôvod pre jeho vylúčenie z pojednávania a rozhodovania veci, ak povaha okolností, z ktorých vyvodzuje možnosť vzniku pochybností o svojej nezaujatosti, nemôže z objektívneho hľadiska viesť k legitímnym pochybnostiam o nestrannosti súdneho rozhodovania je súladný

s rozhodovacou činnosťou najvyššieho súdu vo všetkých senátoch občianskoprávneho kolégia. Uvedený záver vychádza z uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. apríla 2009 sp. zn. 3 Nc 13/2009, ktoré bolo na základe rozhodnutia občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky schválené na uverejnenie v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Svoj záver najvyšší súd náležite v odôvodnení sťažnosťou napadnutého rozhodnutia právne vyargumentoval. Do práv sťažovateľa na prejednanie veci súdom teda nebolo zasiahnuté, naopak postupom súdu mu bolo právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd plne zachované.

Z uvedených dôvodov navrhujem sťažnosť sťažovateľa posúdiť ako nedôvodnú. Súčasne súhlasím s upustením od ústneho pojednávania.»

Sťažovateľ v stanovisku k výzve ústavného súdu z 13. mája 2010 doručenom ústavnému súdu 27. mája 2010 okrem iného uviedol:

«... Súhlasíme s vyššie citovaným názorom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky o tom, že vylúčiť sudcu z pojednávania a rozhodnutia jemu pridelenej veci má dochádzať vždy zo závažných dôvodov, ktoré sudcovi bránia rozhodovať objektívne a nezaujato, a teda v súlade so zákonom.

Nemožno však podľa nášho názoru súhlasiť s tým, že k vylúčeniu sudcu má dochádzať len výnimočne. Tvrdíme, že k vylúčeniu sudcu má dôjsť vždy vtedy, ak sú na to splnené zákonné predpoklady (podmienky).

Zároveň opakovane tvrdíme, že v prípade vylúčenia sudcov Krajského súdu v Banskej Bystrici namietaných Sťažovateľom ide o závažné dôvody, ktoré všetkým Sťažovateľom namietaným sudcom Krajského súdu v Banskej Bystrici „bránia rozhodovať v súlade so zákonom objektívne a nezaujato“, a to dôvody podrobne uvedené v námietke zaujatosti z 10. 9. 2009 a v Sťažnosti.

... Tvrdíme, že rozhodovanie vecí sudcami, ktorí sa subjektívne cítia zaujatí a túto skutočnosť aj písomne vyhlásia a najviac aj vysvetlia či odôvodnia kolegiálnym vzťahom s jedným z účastníkov súdneho konania, v ktorom majú rozhodovať, nemožno považovať za objektívne a nestranné... Zároveň tvrdíme, že je právne úplne bezvýznamné, či subjektívne pocity príslušných sudcov sú správne alebo nesprávne, pretože samotná skutočnosť, že sa

príslušní sudcovia považujú za subjektívne zaujatých, neposkytuje dostatočnú záruku na vylúčenie legitímnej pochybnosti o tom, že príslušní sudcovia budú pri prejednaní a rozhodovaní vecí v skutočnosti nestranní a nezaujatí.

... Súhlasíme s názorom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky o tom, že... citovaný „záver vychádza z uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. apríla 2009 sp. zn. 3 Nc 13/2009“.

V tejto súvislosti však považujeme za potrebné poukázať na dva aspekty:

... povaha okolností, z ktorých každý z uvedených troch sudcov vyvodzuje nielen možnosť vzniku pochybností o svojej nezaujatosti, ale priamo svoju zaujatosť, môže z objektívneho hľadiska viesť k legitímnym pochybnostiam o nestrannosti súdneho rozhodovania a k takýmto legitímnym pochybnostiam aj vedie...

... Podľa nášho názoru je úplne nespochybniteľne relevantným osobným vzťahom sudcu zakladajúcim nielen legitímne pochybnosti o nezaujatosti sudcu, ale priamo zaujatosť sudcu, kolegiálny vzťah sudcu s jedným z účastníkov súdneho konania, v ktorom má daný sudca rozhodovať... je jednoznačné, že každá významová rovina kolegiálneho vzťahu predstavuje pozitívny relevantný vzťah sudcu k účastníkovi súdneho konania, na základe ktorého je takýto sudca vylúčený z prejednávania a rozhodnutia príslušnej veci.

... Aj vzhľadom na vyššie citované právne názory Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vyjadrené v judikáte 13/2009 (t. j. rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 M Cdo 7/2005 z 1. 3. 2009) tvrdíme, že vyjadrenie každého z troch Sťažovateľom namietaných sudcov Krajského súdu v Banskej Bystrici o tom, že každý z nich sa cíti byť vo veci zaujatý, obsahuje také skutočnosti, ktoré môžu nielen zo subjektívneho pohľadu každého z uvedených sudcov, ale aj objektívne viesť k pochybnostiam o ich nezaujatosti, a ktoré dokonca k takýmto objektívnym pochybnostiam priamo vedú.

Zároveň opakovane vyslovujeme názor, že okolnosti uvádzané každým z troch Sťažovateľom namietaných sudcov Krajského súdu v Banskej Bystrici osvedčujú taký pomer každého z nich k jednému z účastníkov súdneho konania, ktorý pomer je nielen spôsobilý vzbudiť zdanie neistoty o nezaujatosti každého z nich, ale takúto neistotu aj priamo a nespochybniteľne vzbudzuje...

Tvrdíme, že v prípade posudzovania nestrannosti Sťažovateľom namietaných troch sudcov... nemožno subjektívnu nestrannosť týchto troch sudcov prezumovať, pretože je

dokázaný opak, a to týmito tromi sudcami písomne vyjadrená subjektívna zaujatosť z dôvodu ich priateľského (družného, svorného, súdržného) vzťahu, resp. iného – t. j. kolegiálneho vzťahu k jednému z účastníkov súdneho konania, v ktorom konaní majú rozhodovať...

Taktiež poukazujeme na to, že je potrebné zohľadniť zásadu, podľa ktorej „v našom procesnom práve je predpojatosť posudzovaná striktné“, čo znamená, že pre vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci stačí len pochybnosť o sudcovej nezaujatosti.

... tvrdíme, že v súlade s vyššie citovanou zásadou striktného posudzovania zaujatosti nie sú traja Sťažovateľom namietaní sudcovia Krajského súdu v Banskej Bystrici JUDr. M. P., JUDr. P. P. a Mgr. E. N. nestranní.»

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy

o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy).

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať uvedené základné právo účastníkov garantované v čl. 46 ods. 1 ústavy. Výklad a aplikácia zákonných predpisov zo strany všeobecných súdov musí byť preto v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť toto základné právo v rozpore s jeho podstatou a zmyslom.

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 ústavy a čl. 152 ods. 4 ústavy).

Z konštantnej rozhodovacej činnosti ústavného súdu vyplýva, že ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecným súdom bol náležite zistený skutkový stav a aké právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 13/00, mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

Z tohto postavenie ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutia všeobecných súdov, ak v konaniach, ktoré im predchádzali, alebo samotných rozhodnutiach

došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, pričom skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom preskúmania vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 17/00) a zároveň by mali za následok porušenie niektorého z princípov spravodlivého procesu, ktoré neboli napravené v inštančnom (opravnom) postupe všeobecných súdov.

Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodit' z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci.

Sťažovateľ namietal porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 dohovoru uznesením najvyššieho súdu v konaní sp. zn. 5 Nc 24/2009 z 25. septembra 2009, ktorým tento súd rozhodol o tom, že predsedníčka senátu 14 Co Krajského súdu v Banskej Bystrici a sudcovia tohto senátu nie sú vylúčení z pojednávania a rozhodovania vo veci vedenej na Krajskom súde v Banskej Bystrici pod sp. zn. 14 Co 52/2009. Namietal, že v prípade sudcov nie je splnená ani požiadavka ich subjektívnej nestrannosti, ani požiadavka objektívnej nestrannosti. Dôkazom o neexistencii subjektívnej nestrannosti sú ich výslovné vyjadrenia o ich osobnom vzťahu k jednému z účastníkov konania. Ich objektívna nestrannosť podľa sťažovateľa spočíva v tom, že „*neposkytujú dostatočnú záruku vo vylúčení legitímnej pochybnosti o svojej nezaujatosti*“.

Najvyšší súd v napadnutom uznesení uviedol, ako sa namietaní sudcovia vyjadrili k otázke svojej predpojatosti:

«... Člen senátu JUDr. P. P. uviedol: „*Žaloba smeruje aj proti žalovanému v 4. rade, ktorý je sudcom Krajského súdu v Banskej Bystrici. Je to môj kolega, cítim sa zaujatý. Mohli by totiž vzniknúť pochybnosti o objektívnom rozhodnutí veci. Okrem toho žalobcu 1. osobne poznám.*“

Členka senátu Mgr. E. N. sa vyjadrila takto: „Pretože žalovaný 4/ je sudcom KS v B. Bystrici a som s ním v kolegiálnom vzťahu, cítim sa zaujatá vo veci konať a rozhodovať.“»

«JUDr. M. P., predsedníčka senátu, v svojom oznámení zo 14. apríla 2009 uviedla: „Pri študovaní spisu som zistila, že na strane žalovaného 4/ je označený sudca Krajského súdu v Banskej Bystrici JUDr. A. M. V rokoch 1992 až 2004 som bola sudkyňou krajského súdu na obchodnom oddelení, s JUDr. M. som bola v častom kolegiálnom kontakte. Určité obdobia sme pravidelne cestovali do zamestnania aj zo zamestnania rovnakým vlakom, rozprávali sme sa a v tom období náš vzťah možno hodnotiť aj ako kamarátsky. V súčasnom období sa stretávame len náhodne (buď v budove súdu alebo „na ulici“), zdravíme sa, občas sa chvíľku porozprávame. Tykláme si. Domnievam sa, že z uvedených dôvodov môžu vzniknúť pochybnosti o mojej nezaujatosti pri rozhodovaní danej veci a preto predkladám na rozhodnutie podľa § 15 O. s. p. o mojom vylúčení z prejednávania a rozhodovania tejto veci.“»

Najvyšší súd v odôvodnení svojho uznesenia, ktorým rozhodol o námietke zaujatosti sudcov senátu 14 Co Krajského súdu v Banskej Bystrici doručenej 11. septembra 2009, okrem iného uviedol:

„... Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd nadriadený Krajskému súdu v Banskej Bystrici (§ 16 ods. 1 O. s. p.), posudzoval opodstatnenosť tvrdenia žalobcu I/ o zaujatosti sudcov uvedeného súdu z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci. Vychádzal pritom z ustanovenia § 14 ods. 1 O. s. p., v zmysle ktorého sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti. Dospel k záveru, že tu nie sú žiadne okolnosti, ktoré by odôvodňovali prijatie iného záveru než prijatého v uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. apríla 2009 sp. zn. 1 Ndc 11/2009. S dôvodmi uvedenými v predmetnom rozhodnutí, ktoré viedli k záveru, že sudcovia Krajského súdu v Banskej Bystrici JUDr. M. P., JUDr. P. P. a Mgr. E. N. nie sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania predmetnej právnej veci, sa Najvyšší súd Slovenskej republiky stotožňuje...“

Ku „kolegiálnemu“ vzťahu ako dôvodu na vylúčenie sudcu z rozhodovania vecí najvyšší súd v uznesení sp. zn. 1 Ndc 11/2009 z 30. apríla 2009 uviedol:

„O nestrannosť musí dbať predovšetkým sudca sám. Pri výkone súdnictva má zachovať vecný prístup za každých okolností. Musí mať dostatok schopnosti ovládať nielen svoje konanie, ale tiež sféru svojich vnútorných pocitov. Nesmie dopustiť, aby v ňom niektorá skutočnosť týkajúca sa prejednávanej veci vyvolala pocity zakladajúce pomer, so zreteľom na ktorý by vznikali pochybnosti o nezaujatosti sudcu. Súčasťou takto vnímaného vecného prístupu sudcu k prejednávanej veci a účastníkom konania je tiež jeho schopnosť vyrovnáť sa vnútorne so situáciou, že niektorého z účastníkov pozná. Aj takáto schopnosť sudcu je totiž neoddeliteľnou súčasťou jeho spôsobilosti vykonávať funkciu sudcu.

V danom prípade z vyjadrení označených (zákonných) sudcov vyplýva, že existenciu vzťahu vylučujúceho ich z prejednávania a rozhodovania vecí, resp. pochybnosti o svojej nezaujatosti vidia všetci traja predovšetkým v kolegiálnom vzťahu k účastníkovi konania (žalovanému 4/).

Podľa názoru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sama skutočnosť, že sudca sa zo svojich subjektívnych hľadísk „cíti zaujatý“ buď vo vzťahu k účastníkovi konania alebo k zástupcovi účastníka alebo že sa zo svojho osobného pohľadu domnieva, že v jeho prípade môžu vznikáť pochybnosti o jeho nezaujatosti, nezakladá ale bez ďalšieho dôvod pre vylúčenie tohto sudcu z prejednávania a rozhodovania vecí, a to najmä nie vtedy, ak okolnosti, z ktorých sudca subjektívne vyvodzuje možnosť vzniku pochybnosti o jeho nezaujatosti, nie sú ničím objektivizované alebo ak objektivne nemôžu viesť k legitímnym pochybnostiam o jeho nezaujatosti alebo ak sú vyvážené takými okolnosťami objektívnej povahy, so zreteľom na ktoré jestvuje dostatočná záruka, že iný sudca nachádzajúci sa v rovnakej alebo obdobnej situácii by nemohol byť zaujatý a vylučoval by objektívnu oprávnenosť obavy z nedostatku nestrannosti súdneho rozhodovania. Všeobecné záruky takéhoto charakteru vyplývajú v právnom poriadku Slovenskej republiky predovšetkým z ústavne zakotveného nezávislého postavenia sudcu ako reprezentanta súdnej moci v demokratickej spoločnosti.

Najvyšší súd Slovenskej republiky svoje rozhodnutie o návrhoch oprávnených osôb (§ 15 O. s. p.) založil na vzájomnej korelácii a vyvažovaní oboch relevantných hľadísk

teórie zdania (tak subjektívneho, ako aj objektívneho hľadiska). V súlade s judikatúrou ESĽP, ústavného súdu a tiež vyššie uvedeným výkladom dospel k záveru, že v prípade označených sudcov nemožno mať pochybnosti o ich nezaujatosti, ktoré by boli relevantné v zmysle § 14 ods. 1 O. s. p. Podľa názoru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky neexistuje žiadny dôvod objektívnej povahy, so zreteľom na ktorý by mohli vzniknúť pochybnosti o tom, že senát Krajského súdu v Banskej Bystrici zložený z označených sudcov bude voči účastníkom konania postupovať nezaujato, neutrálne, že im prizná rovnaké možnosti na uplatnenie všetkých práv účastníka občianskeho súdneho konania, že žiadnemu z nich nebude nadržáť a že vec objektívne - podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia - posúdi so zreteľom na všetky skutočnosti významné pre rozhodnutie.“

Najvyšší súd sa s týmto názorom stotožnil. Okrem toho v uznesení sp. zn. 5 Nc 24/2009 z 24. septembra 2009 uviedol:

„Rozhodnutie o vylúčení sudcu predstavuje výnimku z ústavnej zásady, podľa ktorej nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi (čl. 48 ods. 2 prvá veta Ústavy Slovenskej republiky). Vzhľadom na uvedené, možno vylúčiť sudcu z prejednávania a rozhodovania veci iba výnimočne a iba z dôvodov, ktoré mu zjavne bránia rozhodnúť v súlade so zákonom, nestranne a spravodlivo. Rozhodovanie o predpojatosti sudcu spočíva v zisťovaní, či existuje taký jeho vzťah k veci, o ktorej má rozhodnúť, k účastníkovi konania alebo jeho právnenému zástupcovi, ktorý by mohol založiť objektívne pochybnosti o jeho nezaujatosti. Otázka zaujatosti sudcu nikdy nemôže byť postavená celkom naisto; nie je možné vychádzať len zo subjektívnych pochybností osôb zúčastnených na konaní, ale aj z právneho rozboru skutočností, ktoré k týmto pochybnostiam vedú.

Ako už bolo uvedené vo vyššie uvedenom rozhodnutí, judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva vychádza z dvojakeho testu nestrannosti sudcu; subjektívny test je založený na základe osobného presvedčenia sudcu (personal conviction of a particular judge) v danej veci, objektívny test sleduje existenciu dostatočných záruk, že je možné z tohto aspektu vylúčiť akúkoľvek legitímnu pochybnosť (guarantees sufficient to exclude any legitimate doubt in this respect). Nestrannosť sudcu je predovšetkým subjektívnou psychickou kategóriou vyjadrujúcou vnútorný psychický vzťah sudcu k prejednávanej veci v širšom zmysle (zahrňuje vzťah k predmetu konania, k účastníkom konania alebo k ich

zástupcom, atď.), o ktorých je schopný (relatívne presne) vypovedať len sudca sám. Iba takto úzko chápaná kategória nestrannosti sudcu by sa však v praxi iba ťažko uplatnila vzhľadom na obťažnú objektivnú preskúmateľnosť vnútorného rozpoloženia sudcu. Kategóriu nestrannosti treba preto vnímať širšie, aj v rovine objektivnej. Za objektivne pravda nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu (iba) subjektívne javí vonkajšiemu pozorovateľovi (účastníkovi konania), ale to, či reálne neexistujú okolnosti, ktoré by mohli objektivne viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca disponuje k veci určitým vzťahom. Inak povedané, nestrannosť sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektivnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti zákonného sudcu je to, či obava účastníka konania je objektivne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu.“

Najvyšší súd vyjadril svoj názor a stotožnil sa s právnym názorom obsiahnutým v uznesení sp. zn. 1 Ndc 11/2009 z 30. apríla 2009, keď uviedol, že *«skutočnosť, že sudca sa zo svojich subjektívnych hľadísk „cíti zaujatý“, nezakladá bez ďalšieho dôvod pre jeho vylúčenie z prejednávania a rozhodovania veci, ak povaha okolností, z ktorých vyvodzuje možnosť vzniku pochybností o svojej nezaujatosti, nemôže z objektivného hľadiska viesť k legitímnym pochybnostiam o nestrannosti súdneho rozhodovania. Tento záver sa opiera a vychádza z uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. apríla 2009 sp. zn. 3 Nc 13/2009, ktoré občianskoprávne kolégium Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na svojom zasadnutí konanom 28. – 29. mája 2009 schválilo na uverejnenie v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky.*

... V zmysle čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (vid' tiež § 2 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediach a o zmene a doplnení niektorých zákonov) sú totiž sudcovia pri rozhodovaní nezávislí a sú viazaní len zákonom. Ich vzájomné vzťahy a ich vzťahy k iným právnickým profesiám vykazujú vo všeobecnosti znaky čisto profesionálnosti a kolegiality, ktoré ešte v ničom nezakladajú možnosť vzniku pochybností o ich nezaujatosti alebo neobjektívnosti. Až v prípade, že by takýto vzťah prerástol cez takto chápaný profesionálny rámec a nadobudol by charakter bližšieho osobného vzťahu, mohla

by takáto okolnosť byť dôvodom pre vylúčenie sudcu z pojednávania a rozhodovania vecí. Ničím však nebolo preukázané, že by vzťah namietaných sudcov prerástol rámec čisto profesionálneho vzťahu.

Majúc na zreteli uvedené Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k záveru, že tu nie sú okolnosti, ktoré by mohli byť považované za relevantné z hľadiska § 14 ods. 1 O. s. p. a preto nevyhovet vznesenej námietke zaujatosti a rozhodol tak, že sudcovia Krajského súdu v Banskej Bystrici uvedení vo výroku tohto uznesenia nie sú vylúčení z pojednávania a rozhodovania tejto veci.»

Súčasťou procesných záruk spravodlivého rozhodnutia, resp. minimálnych garancií procesnej povahy je taktiež právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia.

Podľa § 157 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) súd v odôvodnení rozsudku uvedie, čoho sa navrhovateľ (žalobca) domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie dôkazy a ako vec právne posúdil. Súd dbá na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé.

Podľa § 167 ods. 2 OSP ak nie je ďalej ustanovené inak, použijú sa na uznesenie primerane ustanovenia o rozsudku.

V súlade s už uvedenými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku je teda povinnosťou všeobecného súdu uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia.

Podľa názoru ústavného súdu závery najvyššieho súdu v uznesení o tom, že sudcovia nie sú vylúčení, z rozhodovania neboli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne ani z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné. Podľa názoru ústavného súdu kolegiálne vzťahy, ak nie sú ďalšie okolnosti signalizujúce možnú nestrannosť sudcu,

v zásade nie sú dôvodom na spochybnenie jeho nestrannosti, a to takej intenzity, aby boli dôvodom na jeho vylúčenie z prerokovania vecí z tohto dôvodu. Tak to bolo podľa názoru ústavného súdu aj v danom prípade. Ústavný súd preto rozhodol, že najvyšší súd uznesením sp. zn. 5 Nc 24/2009 z 25. septembra 2009 neporušil základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny ani jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Vzhľadom na toto rozhodnutie bolo už bez právneho dôvodu zaoberať sa návrhom sťažovateľa na zrušenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 5 Nc 24/2009 z 25. septembra 2009 a na vrátenie vecí na rozhodnutie.

Vzhľadom na to, že sťažovateľ nebol v konaní pred ústavným súdom úspešný, ústavný súd o úhrade trov konania nerozhodoval (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. augusta 2010